

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

HALK BİLİMİ
GÖSTERİ SANATLARI
Halk Tiyatrosu

Doç. Dr. Suavi AYDIN

KASIM- 2009
ANKARA

2.4. Halk Tiyatrosu

Anahtar Kelimeler: Halkbilim (Halk Oyunları, Köy Seyirlik Oyunları, Karagöz, Meddah, Kukla, Halk Oyunları, Bayramlar, Panayırlar, Festivaller)

Halk tiyatrosu, devlet ya da belli bir otorite eliyle oluşturulmamış, yazılı kültürün etkisi dışında gelişmiş ve yüksek sanat kaygıları olmadan, halkı eğlendirmek veya halkı belli ahlakî ve dinî konularda öğretilmek amacıyla, yine halkın içinden çıkmış zanaatkâr veya yaratıcıların eseri olan seyir sanatıdır. Halk tiyatrosunun kökenini eski ayin ve inançlara götürenler vardır. Buna göre ayin ve ritüeller seyirlik unsurlar içerirler. Özellikle belli kutsal günlerde icra edilen ayinler, bereket ve hasat tören ve eğlenceleri seyirlik unsurlar içerir. Bu temsili uygulamalar zamanla ayin ve ritüel niteliğini kaybedip “eğlence” niteliğini kazanmaya başlayınca, halk tiyatrosu da ortaya çıkmış olmaktadır. Bu temsil biçiminde bir yazarın, rejisörün, sanat yönetmeninin, kürator ya da koreografin müdahalesi yoktur ve temsil belli bir geleneğe dayanır. Her temsil böyle bir gelenek çerçevesinde, irticalen icra edilir. Bu irticalî temsilin serbest bıraktığı oyuncu, oyuna yeni unsurlar ekleyebilir veya çıkarabilir. Oyuncu, gelenek çerçevesinde, hem yaratıcı hem kurucu hem de icracı olarak rol oynayabilir. Bu tarz özel bir zanaat biçimine tekabül etmektedir. Halk, yaratıcı, kurucu ve icracı vasfıyla seyirci karşısında bulunan kişiler aracılığıyla temsili izler. Bu halk gösterisinin ilk biçimlerine kimi toplu çocuk oyunlarında, kimi büyük oyunlarında, düğünlerdeki oyunlarda ve kimi törenlerde rastlanmaktadır. Bunlar temsil-gösteri niteliği taşımakla birlikte, bazılarında ayrı bir seyirci kitlesi bile yoktur. Seyirci ile icracılar aynı kişilerdir. Bir tür tiyatro ya da gösteri tarzında ayrılmış şekiller, bu konuda özelleşmiş zanaatkârların devreye girmesiyle söz konusu olmuştur. Bu özelleşmeyle birlikte halk tiyatrosu şekillenmiş ve kimi estetik ve teknik unsurlar temsile katılmıştır. Böylelikle halkın kendisinin katılıp icra ettiği şekil yerine, artık daha programlı ve geleneği oluşmuş tarzlar devreye girmektedir. Bu tarz içinde hiciv unsuru, mizah unsuru, kimi satirik ve dramatik unsurlar gibi teatral unsurlar, belli tekniklerle icra edilip sunulmaya başlanmıştır. Bu unsurlar içinde mizah unsuru ağırlıklıdır ve içinde, geniş biçimde şive taklitlerine yer verilir. Halk tiyatrosu hem göze hem de kulağa hitap ettiği gibi, esasen sözlü kültür ürünüdür. Bu arada sessiz icra edilen biçimleri de vardır. Türk halk tiyatrosu ve gösteri sanatları bütünü içinde köy seyirlik oyunlarını, ortaoyununu, Karagöz’ü ve meddahı sayabiliriz.

Kaynak (Source):

Boratav,P. N., “*Türk Halk Temaşası*”, Folklor ve Edebiyat II, İstanbul: Adam Yayınları, 1991: 497-507.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun ATAY	Prof. Dr. Hale KÜNİÇEN